

سوال: سنڌي ٻوليءَ جو بڻ بنياد، ۽ عالمن جا نظريا.

سنڌي ٻوليءَ جون پاڙون ۽ بڻ بنياد گهڻو پراڻو آهي.

## سنڌي ٻوليءَ جو بڻ بنياد

1. آريا پاڙون = سنڌي ٻولي انڊو-آريان ٻولين جي شاخ مان آهي، جيڪا انڊو-يورپين ٻولي خاندان سان تعلق رکي ٿي. هن جون پاڙون سنسڪرت، پراڪرت ۽ ٻين قديم ڀارت جي ٻولين سان جڙيل آهن.

2. تاريخي ترقي: صدين کان سنڌي پنهنجي پراڪرت ۽ اڀرنش صورتن مان ترقي ڪئي آهي. اسلامي فتح ۽ واپار جي ڪري فارسي، عربي ۽ ٻين ٻولين جو اثر به هن جي لغت ۽ رسم الخط تي پيو آهي.

3. رسم الخط: تاريخي طور تي، سنڌي مختلف رسم الخط ۾ لکي ويندي رهي آهي جن ۾ ديوناگري، گرومڪي ۽ سڀ کان وڌيڪ عربي رسم الخط شامل آهي، جنهن کي سنڌي جي آوازن لاءِ موافق بڻايو ويو آهي.

## عالمن جا نظريا

جدید  
لسانيات

ثقافتی  
اثر

لسانی  
مطالعات

### 1. لساني مطالعات: عالمن سندي جي

صوتيات، گرامر ۽ نحوي تي وسيع مطالعات ڪيا آهن. اهي هن جي مال مال صوتيات نظام ۾ وسيع لغت جو ذڪر ڪن ٿا، جيڪا آواز ۽ اظهار جي وڌي حد تي شامل ڪري ٿي.

### 2. ثقافتي اثر: لسانيات جي ماهرن

سندي جي ثقافتي ۽ ادبي حصي جو ڀرڻ جاڙو وٺڻ ٿا، هن جي مال مال شاعري ۽ نثر جي روايتن تي اجاڙ ڪندي، جيڪي سنڌ جي مختلف تاريخي ۽ ثقافتي ڌرتي وٽ جو عڪاس آهن.

### 3. جديد لسانيات: جديد لساني ماهر

سندي جي جديد استعمال، هن جي لهن جي مختلف صورتن ۽ سنڌي ڳالها- ٿيندڙ ڪميونٽيز جي حيثيت تي ڌيان ڏين ٿا، جيڪي پاڪستان ۽ پرديس ۾ رهن ٿا.

ڪجهه عالمن جا نظريا هيٺ ڏهن ٿا.

### ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ

#### جو نظريو

ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ جي نظريي مطابق سنڌي ٻولي عربي ۽ فارسي ٻولي جي اثر هيٺ 11 صدي جي ٻولي آهي. سنڌي ٻولي جي موروثي سرمايو پنهنجو آهي.

- |                        |               |
|------------------------|---------------|
| سنڌي ٻولي جي           | 1. قديم دور   |
| ابتدا ۽ ارتقا          | 2. بنيادي دور |
| ڪي چئن                 | 3. تعميري دور |
| دورن ۾ ورهايو ويو آهي. | 4. علمي دور   |

قديم دور ۾ سنڌ جي ٻولي يا ٻوليون موجود هيون پر هاڻوڪي سنڌي ٻولي ناپيد هئي. جيڪي ٻيون ٻوليون موجود هيون تن تي سنڌي ڊراوڙي ۽ آريائي ٻولين جو اثر هيو. سنڌي ٻولي جي حروف ڪلاڪت عربي ٻولي ڏنا.

عربي جي لفظ ”انا“ مان ائون نڪتو. فارسي جي لفظ ”هن“ مان مان نڪتو. سنڌي ٻولي ۾ عربي ٻولي وانگي هميري پڇاڙيون به آهن.

مثال: ضرب - ضربن

مارڻ - ماريوسون

”موئن جي دڙي جي آثار قديمه مان مليل مواد ۽ معلومات جي بناء تي چئي سگهجي ٿو ته سنڌ جي ٻولي قديم شايد ڪا سامي زبانن جي ست مان هئي جنهن تي ڊراوڙي ۽ پوءِ آريائي ٻولين جو اثر پيو.“

- نبي بخش بلوچ

### سراج جو نظريو

سراج جي نظريي مطابق هڙپا کان موهن جي دڙي تائين هاڻوڪي سنڌي ۽ انهن جي اتر ۾ پنجاب جي ڪجهه مهني تائين هڪ قوم آباد هئي جيڪا سنڌيل قوم هئي جنهن وٽ پنهنجي زبان هئي.

”سنڌي ٻولي هڪ اوائل ۽ فطري ٻولي آهي جيڪا سنڌو ماڻھو جي نئي پيدائش آهي.“  
- سراج

## ارنيست ترمپ جو نظريو

سنڌي ٻولي سنسڪرت ڄاڻي آهي.  
ارنيست ترمپ دليل ڏئي ٿو ته سنڌي ۾  
ڪيترائي سنسڪرت جو پندار ملي ٿو  
۽ پنهنجي ٻولين ۾ صوتي ۽ مدفي  
هڪجهڙائي (بڻ) ملي ٿي

سنسڪرت

پراڪرت

پالي  
شوراڻيسي

اڀرنش

وراڄد اڀرنش

پارهين صدي واري سنڌي

هن نظريي جي ٽائيد ملڻا قلع بنگ،  
حڪو پيرومل ۽ ڊاڪٽر ٽرنجشائٽي به ڪندا.  
مختصر ۾ سنڌي ٻوليءَ جو بنياد ان جي  
تاريخي ارتقا ۾ گهرو مڙيل آهي، جيڪا  
قديم آريان ٻولين مان وڌي آهي ۽  
مختلف ثقافتي ۽ لساني اثرن سان مال  
مال ٿي آهي. عالمن هن جي صوتياتي  
مال ماليت، وسيع ادبي روايت، ۽ جديد  
دور ۾ ان جي تحفظ ۽ مطالعي جي  
اهميت تي زور ڏنو آهي.